

HISTORIK - HISTORIINKKI
sammanställd av - koonnut
ELIN VON KRAEMER

till HANS HENRIK STJERNVALLS/in jälkeläisten
ättlingars släktmiddag sukuillallisia varten

19.3.1987 Marski

Hans Henrik Stjernvall oli Napoleon Bonaparten aikalainen. Molemmat syntyivät samana vuonna, samassa kuussa, elokuussa vuonna 1769, ja he elivät melkein yhtä kauan. Hans Henrik kuoli vuonna 1820 - hän oli tuolloin 51 vuoden ikäinen. Napoleon kuoli vuotta myöhemmin täytettyään 52 vuotta.

Hans Henriks karriär började som kornett vid Nylands dragoner. Han deltog i Sveriges nästsista krig mot Ryssland och var i likhet med Sven Dufvas fader "med år åttiåtta ren" men var ej gammal då; han var 19 år. Och som den gode Svens far var han arm, tills han året efter att ha blivit löjtnant gifte sig med den rika arvtagerskan Anna Lovisa Ekblad. Vem var hon?

Hon var barnet till kapten Lars Peter Ekblad och hans hustru Anna Maria Blidberg. Lars Peter och Anna Maria var kusiner och för att få gifta sig måste de få kungens tillstånd. Lars Peter hade deltagit i statskuppen 1772 och adlats samma år av Gustav III som erkänsla för sitt deltagande. Efter sina militära insatser blev han överjägmästare för Finlands skogar. Han ägde och bebopte Lindnäs gård i Mäntsälä och var dessutom delägare av en såg i samma socken.

I överensstämmelse med sin fars idéer uppfostrades dottern Anna Lovisa enligt de "modernaste principer", dvs. Rousseau's pedagogiska principer vilket innebar att hon var "dresserad i frihet", såsom det heter i de arkiverade släktpappren. Det var den tidens fria fostran och hon fick för det mesta göra som hon själv ville. När hon vid 23-årsåldern förälskade sig i den jämnåriga, fattige löjtnant Stjernvall, satte sig föräldrarna inte emot partiet utan hon fick följa sitt hjärtas röst och skänka både sin hand och sitt präktiga fädernegods åt Hans Henrik. Tällä tavoin tuli Linnaisten kartano Stjernvall-suvun omistukseen ja siitä lähtien, lähes 200 vuoden ajan, se on kulkenut perintönä isältä pojalle. Tänään viljelee tilaa Hans Henrik Stjernvall, esi-isämme kaima. För sin man och hans familj blev Anna Lovisa en gästfri och älskvärd värdinna, och en av hennes svågrar talar i ett brev om hennes "goda hjärta och jämna väsen".

Hans Henrik Stjernvall oli toimelias ja kyvykäs mies, joka ei suinkaan tyytynyt olemaan pelkkänä "kotivävynä". Hän jätti pian sotilasuransa ja omistautui kokonaan maanviljelykselleen, jota hän hoiti huolella ja tarmolla. Suomen sodan jälkeisillä Porvoon valtiopäivillä, jotka avattiin vuonna 1809, hän esitti koulujen perustamista maaseudulle ja sairaaloiden laajentamista. Hän esitti myös opettajien ja lääkäreiden palkkojen korottamista.

Han sysslade också med industriella inrättningar. Han anlade Sellinge glasbruk, ett brännvinsbränneri och en klädesfabrik. Som synes en initiativrik och praktisk man.

Men hans lynne var inte det bästa. Han var obehärskad och grälsjuk och speciellt förargade honom att han, som visserligen var den yngsta av bröderna men i varje fall den rikaste av dem och den bäst situerade bara hade titeln löjtnant medan de två äldre bröderna, Carl och Fredrik var landshövdingar. Vid ett besök på Lindnäs skriver Fredrik i ett brev till Carl att alla mådde väl på Lindnäs vad hälsan beträffade, men "humeuret dugde intet hos Hindrik - högst missnöjd med sitt läge att vara endast sin egen herre utan titlar och utan löner. - Skaffa honom för allting en krigsrådstitel eller något dylikt. - Han tror alle ser honom öfver axlarna såsom blott Lieutenant."

År 1808 miste Hans Henrik Stjernvall sin hustru Anna Lovisa och tre år senare gifte han om sig med den 30-åriga Fredrika Wilhelmina Charpentier. Hon var helt olik hans första hustru, Anna Lovisa, och hans bröder landshövdingarna sade lite' hånfullt att den första hustrun var en ängel men den andra en hushållerska.

Den andra hustrun, Frederika, som kallades "Lindnäs mormor" av sina talrika barnbarn, var ett rappt och ampert fruntimmer. I sitt föräldrahem på Hahkiala gård, där det fanns mera överflöd på barn än på pengarmodern födde 20 barn till världen - hade Frederika fått lära sig enkelhet och arbetsamhet och de egenskaperna införde hon också på Lindnäs. Sina barn, styvbarn och barnbarn uppfostrade hon med klokhet och fasthet och inrättade till och med för dem en hemskola på Lindnäs. Under de nära 40 år som hon överlevde sin make förde hon med kraftfull hand spiran på Lindnäs och skötte både jordbruk och industrier på ett ypperligt sätt.

Hans Henrik Stjernvallilla oli 11 lasta, kuusi ensimmäisestä avioliitosta ja viisi toisesta. Kuudella näistä lapsista on jälkeläisiä, jotka eläväät meidän aikanamme.

Sonen Erik Wilhelm, född 1802, studerade i Sverige, gifte sig men hade inga barn. Efter sin hustrus död emigrerade han till Amerika och sedan dess finns inga uppgifter om honom. Före sitt giftermål var han förlovad med Henriette Uggla. Förlovningen bröts men före detta fästmön ansåg det oaktat att hon var en medlem av familjen Stjernvall och vistades

varje år långa tider på Lindnäs, där hon gick under namnet "den eviga bruden".

Hans Henrikin poika Claes Alfred, joka syntyi vuonna 1803, suoritti elämäntyönsä kulkulaitoksen piirissä. Kun liikenneyhteyksistä tuon ajan Suomessa tuskin voitiin puhua, hakeutui hänen vuonna 1824 tie- ja vesikulkulaitosten insinöörikuntaan Venäjällä, jossa hänen aukeni sekä insinööri- että sotilasura. Vuonna 1847, 44 vuoden ikäisenä hän palasi Suomeen, jossa hänenestä tuli Suomen tie- ja vesikulkulaitosten ylihallituksen insinöörikunnan päällikkö. Vuonna 1857 hän pyysi eron virastaan ja sai erotessaan kenraalimajurin arvon. Stjernvallin vuonna 1849 laatima muisatio oli alkusysäys Hämeenlinna-rautatien rakentamiseksi. Suururakan johtoon nimitti vuonna 1857 Claes Alfreddin veli Knut, joka näin seurasi veljeään tie- ja vesikulkulaitosten insinöörikunnan päällikkönä. Claes Alfred muutti ensin Linnaisiin mutta myi tilan nuorimmalle veljelleen ja osti Tampereen lähellä sijaitsevan Lielahden kartanon. Claes Alfred oli naimisissa Selma Aurora von Kraemerin kanssa.

Han var en allvarsam och religiöst sinnad man med fasta principer. När dottern Emilie och dåvarande häradschefen Oscar Norrmén skulle fira bröllop på Lielax, uppstod en prekär situation som kom att få en oväntad lösning. Till Lielax anlände massor av gäster från när och fjärran, till och med ända från Ryssland. Bland dessa befann sig brudens farbror, den stilige och glade unge översten Knut Stjernvall - sedermera den förste friherre Stjernvall - samt brudens morbror Kasper von Kraemer, ägare till flera gods i Ryssland. Farbror och morbror var vana vid det överdådiga sällskapslivet i Ryssland och inställda på att roa sig under besöket i hemlandet. Levnadsglada som de var beslöt de att rekvirera karabiniär-musiken från Tammerfors för att ungdomen skulle få dansa. Men det satte sig Claes Alfred absolut emot, det stred mot hans religiösa åskådning. Om en bal arrangerades skulle han resa sin väg, hotade han. En liknande hotelse gjorde också de två långväga gästerna om bifall till deras förslag skulle vägras.

Men så hände det sig inte bättre än att på själva bröllopsdagen infann sig en kurir från generalguvernör Berg, som lät kalla Claes Alfred Stjernvall till viktiga överläggningar i Helsingfors. Ingenting annat återstod än att åtlyda kallelsen. Och då det på den tiden inte fanns några järnvägar utan resan måste företas med häst och vagn mitt under värsta menförestid, räckte den flera dygn. Och härav begagnade sig bröllopsgästerna på Lielax. Nu kunde man fritt rekvirera musiken och så dansade man bokstavligen nätter och dagar i ett sträck. Vad husfadern sade vid sin hemkomst förmäler inte historien - men antagligen hade gästerna då redan hunnit lämna bröllopsgården.

Ainoa Claes Alfred Stjernvallin pojista, jolla on jälkeläisiä on tilan-

omistaja, sittemmin kunnallisneuvos Knut (Juttu) Stjernvall, joka mm. omisti Wiluisten kartanon Messukylässä. Hänen vaimonsa Alexandra Grönberg oli Messukylän kirkkoherran tytär. Tämän, lääninrovasti Josef Grönbergin on F.E. Sillanpää ikuistanut novellikokoelmanmassaan.

Claes Alfreds yngre dotter Mathilda ingick betydligt senare äktenskap än den redan vid 18 år gifta systern Mimmi Norrmén. Mathilda var 31 år när hon gifte sig med kommunalrådet och godsägaren Magnus Fredrik Tandefelt. Enligt Topelius' text till bildverket "Finland framställdt i teckningar", utgivet 1845, ägde Tandefelts, dvs Magnus far, största delen av Gustaf Adolfs (Hartola) socken. Han var "possessionat på Koskipää säteri", som det sägs i annalerna, och Koskipää omfattade då dessa stora ägor. Idag är Koskipää museum. Själv ägde Magnus Tandefelt gårdarna Wirdois, Rapala och Karilanmaa i Sysmä. De två sistnämnda gårdarna sålde han redan under sin livstid och behöll bara Wirdois som övergick till släkten Stjernvall. Efter hans död övertogs gården av dottern Hanna och hennes make och kusin, sedermera kommunalrådet Woldemar (Wolle) Stjernvall. Wirdois är alltjämt i släkten Stjernvalls ägo.

Hans Henrik Stjernwalls yngste son i hans första äktenskap, Lars Peter Johan var lantmäteri-ingenjör. Hans ättlingar bär namnet Kuhlefeldt genom dottern Amalia Lovisas giftermål med stabskaptenen Ferdinand Kuhlefeldt. Lars son, Carl Julius, till rangen överste, hörde till de få som fick sitt namn inristat på Kadettkårens i Fredrikshamn vita marmortavla, en särskild utmärkelse för mycket framstående elever. Senare belönades han med en mängd olika utmärkelsetecken för tapperhet i fält och annan förtjänstfull verksamhet.

Hän osallistui Puolan kansannousun kukistamiseen ja haavoittui vuonna 1863 vaikeasti saaden elinikäisen vamman. Hän omisti Mäkelän tilan Mäntsälässä, meidän aikamme kievari-grilllin, jossa moni auto- ja linja-automatkailija on matkalla Lahteen pysähtynyt lounas- tai kahvitaolle. Av hans barn ärvde sonen Julius Stjernvall, i familjekretsen kallad Julle, sin fars begåvning och nådde högt på den samhälleliga rangskalan. Till yrket var han ingenjör och innehade flera höga chefsposter, bl.a. var han verkställande direktör för Maskin och Bro. Han var också handels- och industriminister. Vid sin död innehade han bergsrådstitel.

Hans Henrik Stjernwalls äldsta son i hans andra äktenskap, Carl Fredrik, född 1813, levde till hög ålder. Han dog på Rilax gård 91 år gammal. Han gjorde en glänsande karriär som officer och hade massor av höga ordnar, både ryska och utländska. Han var på allt sätt en morsk och marcialisk herre. Men, säger malicen, om han som krigare var ett lejon, så var han inför sin vackra och charmanta maka Maria, född Villiers de l'Isle-Adam, tam som ett lamm.

Hans Henrik Stjernvallin kuudesta pojasta oli nuorimmalla, Knut Adolfilla loistavin ura. Hän syntyi Linnaisissa 1819. Hän aloitti koulutuksensa

mutta vaihtoi alaa seuraten vanhemman veljensä Claes Alfredin jälkiä kulkulaitoksen palvelukseen. Kuten mainittiin, hänestä tuli veljensä jälkeen Suomen tie- ja vesirakennuslaitosten ylihallituksen insinööri-kunnan päällikkö. Mutta hänen nimensä liittyy ennen kaikkea ensimmäisten rautateiden rakentamiseen Venäjällä ja Suomessa, Venäjällä Pietarin-Moskovan radan rakentamiseen ja kotimaassa Helsingin-Hämeenlinnan radan sekä myöhemmin Riihimäen-Pietarin kantaradan rakentamiseen.

År 1870 utnämndes Knut Stjernvall till chef för den ryska järnvägsstyrelsen och senare till generalinspektör för samtliga krono- och enskilda järnvägar i Ryssland. Han kom i intim/^{kontakt}med kejsar Alexander II och åtnjöt kejsarens ymnest. Som god patriot blev han i tillfälle att påverka kejsaren i för Finland förmånlig riktning. År 1872 blev han kammarherre och geheimeråd och 1877 upphöjdes han i friherrligt stånd.

Han medföljde alltid kejsaren på alla järnvägsresor och var med om Borki-olyckan, då kejsar Alexander III:s tåg den 29 oktober 1888 utsattes för attentat. Knut Stjernvall blev illa skadad och lämnade sin verksamhet i Ryssland och bosatte sig på Lindnäs, som han köpt av sin bror Claes Alfred.

Hans Henrik Stjernwalls tre döttrar har gått till eftervärlden under epiteterna "den kvicka", "den vackra" och "den kloka".

Äldst av dem var Carolina Fredrika, "den kvicka", bland vars efterkommande kan nämnas lektor Alfons Sevonius som i Svenska Normallyceum i Helsingfors fostrat flera generationer ungdomar till vett och vetande, hut och hållning. Ättling till henne är också Runar Schauman, skådespelare och chef för Svenska Teatern, samt hans söner av vilka den yngre, Göran, också är skådespelare.

"Den vackra", Henriette, gifte sig vid 17 år med sin kusin, kronofogden Fredrik Adolf Stjernvall. Han dog efter 13 års äktenskap varefter Henriette gifte om sig med kapellanan i Mäntsälä Johan Diedrik Lönnroth. Om henne har sagts att hon var humoristisk och rolig men hade små egenheter. Hon hade exempelvis mycket stor respekt för frisk luft och lät aldrig sina barn när de var små gå ut på vintern.

Henrietten kauneus on periytynyt usealle hänen jälkeläiselleen, joista moni läsnäoli muistanee piispa G.O.Rosenqvistin ja professori Erik Lönnrothin, rehtorin ja myöhemmin Helsingin Yliopiston varakanslerin. Professorinrouva Gertrud Wichmanin, Erik Lönnrothin sisaren, läsnäolo tänä iltana varmasti ilahduttaa meitä kaikkia.

Tunnettu Henrietten jälkeläinen oli edelleen Dagmar Forstén, joka tosin ei perinyt kaunista ulkonäköä, mutta josta tuli tunnettu pedagogi, toimi Maantieteellisessä Seurassa ja harrasti kirjallisuutta. Vuonna 1907 hän julkaisi ruotsinnokseen Larin Kyöstin runokokoelmasta. Hänen runojaan ja kirjoituksiaan nähtiin eri aikakausilehdissä ja julkaisuissa. Sukututki-

mus oli lähellä hänen sydäntään.

"Den kloka" dottern Antoinette gifte sig vid 16-årsåldern med kyrkoherden i Kangasala, prosten Henrik Tallqvist. Om Henriettes skönhet gått i arv till ättlingar i sena led, så har Antoinettes klokhet i hög grad gjort detsamma. En av hennes söner var överingenjören Teodor Tallqvist, i likhet med sina morbröder en banbrytare inom Finlands kommunikationsväsen. Järnvägsbanan Åbo-Tammerfors-Tavastehus är hans verk.

Teodor Tallqvists söner har likaså gjort sin släkt heder som framstående vetenskapsmän, Teodor som läkare och professor i medicin, och Hjalmar som även i utlandet känd professor i fysik.

Antoinette Tallqvistin tyttärestä Alina Fredrikasta tuli Agathon Meurmanin kanssa solmitun avioliiton kautta kolmen professorin, Yrjö, Otto-Iivari ja Olavi Meurmanin äiti. Hänen jälkeläisensä oli myös Yliopiston kansleri professori Antti Tulenheimo, joka oli mm. Helsingin kaupunginvaltuoston puheenjohtaja, ylipormestari, Hämeen läänin maaherra, sisäasiainministeri ja pääministeri.

Av Hans Henrik Stjernwalls ättlingar har, som synes, många gjort lysande karriärer och nått samhällets toppar. I rikt mått har de haft egenskaper som leder till framgång i livet: energi, snille, framåtanda, mod och ledaregenskaper. Här finns också författare och publicister, musiker och konstnärer.

Vi, deras sentida ättlingar, har all anledning att vara stolta över våra förfäder och deras gärningar.

Goethe har sagt: Väl gånge den som sina förfäder gärna i minnet håller.

Upplästes av Elin von Kraemer och
Olof Söderström vid släktmötet 19.3.1987